

УДК 378.147.091.33-027.22:796
DOI: 10.15587/2313-8416.2014.27821

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМАГАНЬ З РІЗНИХ ВИДІВ СПОРТУ

© О. М. Школа, О. І. Грищенко, Л. К. Грищенко

Ми представляємо певні інноваційні технології та інтерактивні методи, які можна використовувати в процесі навчання студентської молоді спеціальним фізичним вправам, а також при організації змагань з різних видів спорту. Створення спеціального методично-організаційного комплексу, за допомогою якого студенти підвищують свої професійні знання та вміння в організаційному моменті проведення будь-яких змагань.

Ключові слова: студенти, інновація, технології, змагання, спорт, навчання, інтерактивні, методика, комплекс, професія.

We present some innovative technologies and interactive methods that can be used during education of young students with special physical exercises, as well as the organization of competitions in various sports. Creating a special methodological and organizational complex, through which students increase their knowledge and skills in organizational aspects of any competitions.

Keywords: students, innovation, technology, competition, sport, education, interactive, method, complex, profession.

1. Вступ

Вдосконалення системи фізичного виховання студентів на сучасному етапі розвитку нашої країни присвячується значна увага з боку влади, науковців, фахівців, суспільства [1–6]. В навчальну програму з фізичного виховання для вищих навчальних закладів (ВНЗ) введено варіативні модулі, за змістом яких студенти виконують вправи загальної та спеціальної фізичної підготовки, а також дотримуються методики послідовності навчання техніки обраного виду спорту, вивчають правила змагань з різних видів спорту. Але процес навчання студентів залишається на низькому рівні – відсутні мотивація та інтерес до занять, недостатня професійна майстерність викладачів та інше.

Впровадження в процес навчання з фізичного виховання нових форм і методик стає дуже важливим і потрібним [7–11]. Оновлені цілі сучасної вищої школи зумовлюють актуальність проблеми реалізації інтерактивного підходу в педагогічній діяльності викладача.

Основні методичні інновації дійсно пов'язані сьогодні із застосуванням інтерактивних методів навчання [12–14]. Слово "інтерактив" прийшло до нас із англійської мови від слова "interact". "Inter" – це взаємний, "act" – діяти. Інтерактивний – позначає здатність взаємодіяти або знаходитися в режимі бесіди, діалогу з ким-небудь або чим-небудь (наприклад, комп'ютером). Отже, інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, у ході якого здійснюється взаємодія викладача і студента [11].

При використанні інтерактивних методів роль викладача різко змінюється, перестає бути центральною, він лише регулює процес і займається його загальною організацією, готує наперед необхідні завдання і формулює питання або теми для обговорення, дає консультації, контролює час і порядок виконання наміченого плану. Психологами

було встановлено, що в умовах навчального спілкування спостерігається підвищення точності сприйняття, збільшується результативність роботи пам'яті, інтенсивніше розвиваються такі інтелектуальні й емоційні властивості особи, як: стійкість уваги, уміння його розподіляти, спостережливість при сприйнятті, здатність аналізувати діяльність партнера, бачити його мотиви, цілі [12].

2. Постановка проблеми та аналіз літературних джерел

В останні роки інтенсивно розвиваються інтерактивні технології. Це положення стосується усіх сфер діяльності людини, зокрема, галузі фізичної культури і спорту. Ціль інтерактивного навчання – формування комфортних умов навчання, за яких студент поліпшує свою успішність, свою інтелектуальну спроможність. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що воно здійснюється шляхом взаємодії всіх, хто навчається.

Освітній процес організований так, що практично всі студенти включені в процес пізнання, кожен вносить свій особливий індивідуальний внесок, відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. Причому, відбувається це в атмосфері доброзичливості й взаємної підтримки, що дозволяє не тільки одержувати нові знання, але й розвивати пізнавальну діяльність. Використання інтерактивних технологій не самоціль, а засіб створення атмосфери доброзичливості й порозуміння. У студента зникає почуття страху, робить його розкутим, дає змогу впевнитись у своїх силах, налаштовує на успіх, виявляє здібність до творчості.

Досліджуючи педагогічні концепції інтерактивного навчання, нами виокремлено положення з праць видатних педагогів, які наголошували на різних підходах щодо розвитку

особистості: В. Сухомлинський – виховання казкою й словом; Ш. Амонашвілі створення позитивно забарвленого емоційного педагогічного спілкування; С. Русова – використання українського фольклору та авторських творів, ігор-драматизацій, К. Фопель – використання інтерактивних ігор. Характерною особливістю цих концептуальних підходів є забезпечення активізації взаємодії учасників навчально-виховного процесу, безпосередня участь кожного без виключення в розв'язуванні навчальних завдань через стимулювання рефлексії, забезпечення позитивного пізнавального середовища, доброзичливого, відкритого спілкування студентів один із одним і з викладачем, що й становить сучасний зміст поняття “інтерактивного навчання”. На особливу увагу заслуговує педагогічна концепція М. П. Лещенко про ефективність організації позитивного навчального середовища через творення казкової навчально-пізнавальної реальності.

Інтерактивне навчання ґрунтується на концептуальній ідеї співпраці, взаємонавчання. О. І. Пометун зазначає, що процес пізнання відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх студентів. Залежно від мети заняття, форм організації навчальної діяльності, використовуються інтерактивні технології кооперативного, колективно-групового навчання, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань. Деякі локальні технології використовуються на будь-якому етапі традиційного заняття, трансформуючи його в інтерактивний [11, 12].

3. Деякі приклади впровадження інтерактивних методів та технологій в процес навчання з фізичного виховання студентів та для організації змагань з обраних видів спорту

Упровадження певної сучасної технології змінює результати освітнього процесу, створюючи при цьому удосконалені чи нові: освітні, дидактичні, виховні системи, що є необхідною для якісного навчання й організації змагань з футболу або іншого виду спорту та навчальної дисципліни. Для ефективності проведення занять з фізичного виховання за певним модулем (футбол, баскетбол, волейбол, гандбол, настільний теніс, аеробіка, плавання, гімнастика та ін.) зі студентами використовується метод кооперативно-групового навчання. Метою таких занять є вдосконалення техніки певної гри зі студентами.

4. Результати дослідження

Кооперативно-групове навчання дає можливість самостійно набувати знання, формувати фізичні якості, удосконалювати окремі вміння та навички. В цьому процесі одне з важливих завдань викладання повинне міститися, з одного боку, в моделюванні спеціальних комплексів та створенні алгоритмічної інструкції для її використання, а з іншого – в умінні організувати та керувати самостійною діяльністю студентів на заняттях фізичного виховання. У кооперативно-груповому навчанні, під алгоритмічною інструкцією, мається на

увазі, чітке використання конкретних вправ, відповідно підібраних і сконцентрованих у поданому часовому інтервалі, що забезпечують швидкий розвиток рухових якостей за відносно короткий проміжок часу. На заняттях з фізичного виховання використовуються вправи для удосконалення та розвитку організму студентів, зміцнення їх здоров'я, формування професійно-прикладних навичок, що використовуються у взаємодії та єдності, підвищення стійкості організму до навантажень, що в кінцевому результаті сприяє їх позитивному переносу, взагалі розширюючи сферу рухових можливостей людини. Як правило, професійно-прикладні навички завжди зумовлені відповідним вихованням фізичних якостей.

При розробці різних моделей фізичної підготовки необхідно:

1. Визначати кінцеві цілі виховання фізичних якостей, їх розвиток;

2. Комплекс вправ повинен бути невід'ємною частиною заняття, беручи до уваги, ступінь фізичної підготовленості студентів;

3. Визначати об'єм роботи та відпочинку на станціях при виконанні вправ, беручи до уваги, вікові та статеві відмінності;

4. Чітко дотримуватись послідовності виконання та переходу від однієї станції до іншої, а також інтервали при повторному проходженні комплексів.

Основа сутність кооперативно-групового навчання, полягає у тому, що весь об'єм змодельованого комплексу підлягає нормованому виконанню в чітко заданому часовому інтервалі, певній послідовності при необхідній умові поступового переходу до навантажень, беручи до уваги індивідуальні особливості фізичного розвитку студентів. При цьому у кооперативно-груповому навчанні зберігається прямий і зворотній зв'язок між викладачами та студентами, де ведеться суворий контроль за покращенням рівня фізичного розвитку і станом здоров'я.

Проведення кооперативно-групового навчання на заняттях фізичного виховання пов'язане з місцем його використання, наявністю інвентарю, необхідністю попередньої підготовки та ознайомлення з новою організаційною формою.

В умовах занять фізичного виховання, кооперативна форма організації заняття набуває особливого значення, тому що дозволяє великій кількості студентів одночасно та самостійно займатися вправами, використовуючи максимальну кількість інвентарю та обладнання. У залежності від поставлених завдань кооперативно-групове навчання можливо спланувати в підготовчій та основній частині заняття. Його побудова також залежить від контингенту студентів, від року навчання, від фізичної підготовленості та рівня технічної майстерності кожної групи. Роль такого комплексу полягає в підготовці організму студентів до майбутньої роботи та має характер підготовчих вправ до основної частини. Засвоєння кооперативно-групового навчання в основній частині пов'язане з розвитком фізичних якостей в умовах, коли організм

ще не втомлений та може виконати роботу в більшому об'ємі і оптимальних умовах навантаження. Комплекси, що входять до основної частини заняття, мають загально-розвивальний характер із силовим напрямком, що органічно пов'язаний з професійно-прикладною й спеціальною підготовкою, у них досить силових та швидко-силових вправ.

Основний принцип кооперативного навчання полягає в тому, що воно не зводиться до будь-якого приватного методу, а є організаційно-методичною формою, що має ряд приватних методів використання фізичних вправ. У груповому методі за станціями студенти поділяються на невеликі групи (по 3–6 студентів), які займаються, переходять від виконання однієї вправи до іншої, від знаряддя до знаряддя, від одного місця виконання до іншого, рухаючись по колу. Закінчуючи виконання останньої вправи в даній серії, вони знову повертаються до першої, таким чином, закриваючи коло.

Для проведення кооперативно-групового навчання заздалегідь складається комплекс вправ, визначаються місця для вправ, на першому занятті проводять випробування на максимальний тест (МТ) по кожній вправі, за умов їх правильного виконання, встановлюють систему підвищення навантаження від заняття до заняття, на останнім занятті рекомендується перевірити максимальний тест для кожної вправи та порівняти отримані результати з вихідними. Засоби для кооперативно-групового навчання можуть бути різноманітними – загальнорозвиваючими, спеціальними, технічно нескладними вправами. Вони можуть бути циклічними та ациклічними. Вправи добирають в залежності від завдань заняття, рухових можливостей індивіду з урахуванням переносу фізичних здібностей та рухових навичок. У кооперативно-груповому навчанні використовуються станції з особливими вправами на кожній із них, на яких студенти послідовно виконують завдання, що пропонується.

До початку кооперативно-групового навчання треба провести розминку. Повинен бути розставленим інвентар. Викладач повинен разом зі студентами пройти всіма станціями й показати всі вправи. Кількість груп відповідає кількості станцій. При ігрових вправах можна об'єднати групи. Не потрібно в кожному кооперативно-груповому навчанні пропонувати зовсім нові комплекси вправ, тому що більша частина часу буде йти на їх засвоєння й знизиться ефективність цих вправ для організму. Заняття проводяться 2 рази на тиждень з використанням метода колового тренування. Тривалість заняття – 90 хв: підготовча частина – 20 хв, основна частина – 50 хв, заключна частина – 10 хв.

Під час практичних занять з теорії і методики викладання обраного виду спорту, а також для підготовки до занять можна використовувати метод “командного рішення проблем”. Студенти працюють у невеликих командах від 3 до 6 осіб. Надається змога обговорити проблему й знайти її найліпше

вирішення. Результати найчастіше представляються у формі сценарію або у формі плану-конспекту. Дозволяє реалізувати активність учасників, полегшує спільну діяльність. Наочність автоматично передбачає вдале упорядкування інформації.

Метод ігрової ситуації (тими групами, якими готувались) сприяє захопленню студентів до захопливої діяльності на основі певної ситуації, що розігрується. У зміст ситуації закладено необхідну суму знань, умінь й навичок, якими повинні володіти студенти. Ігрова ситуація сприяє посиленню емоційно-психічного стану, збуджує внутрішні стимули до навчальної роботи, знімає напругу, стомленість [15, 16].

Різновидом загально-групового обговорення є технологія “мікрофон”, що надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. Мета даного методу – надання можливості кожному студентові висловлювати свою думку чи позицію стосовно вирішуваної проблеми. Алгоритм діяльності: постановка питання; уявний мікрофон (ручка, олівець тощо), що передаватиметься тому, хто бажає висловитися; надання слова лише тому, хто отримає “уявний мікрофон”; швидка й лаконічна відповідь; відповіді без коментарів і оцінок.

Мета роботи – теоретично і експериментально обґрунтувати ефективність застосування інноваційних технологій в процесі навчання студентів та підготовки їх до змагань з різних видів спорту.

У системі навчання та підготовки до змагань з різних видів спорту студентів Комунального закладу „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради значне місце належить дисципліні “Теорія і методика викладання обраного виду спорту”. Мета дисципліни – навчання студентів основам техніки, тактики й методики викладання різних видів спорту в школі, а також послідовне формування професійно-методичних знань, умінь та навичок під час проведення практичних занять, але не завжди можливо охопити такий вид підготовки, як організація та проведення змагань на практичних заняттях [17–21].

Тому для самостійної роботи студентів й для подальшої роботи в навчальних закладах освіти та організації змагань з певних видів спорту створюється інтерактивний методично-організаційний комплекс (необхідні документи, ілюстрації та додатки) для якісного проведення змагань та отримання повної інформації при навчанні в кожному варіативному модулі (гімнастика, футбол, спортивні ігри, аеробіка, плавання, настільний теніс та ін.) навчальної програми з фізичного виховання для ВНЗ.

Інтерактивний методично-організаційний комплекс можна віднести до інформаційних технологій навчання, що надають доступ студентам та викладачам до нетрадиційних джерел інформації (електронна бібліотека, сайти Інтернету, соціальні мережі), створюючи можливість для творчої

діяльності, формування професійних навичок, можливість реалізувати нові форми та методи навчання. Також за допомогою цього методично-організаційного комплексу студенти підвищують свої професійні знання та вміння в організаційному моменті проведення будь-яких змагань.

Методично-організаційний комплекс допомагає мобілізувати роботу студента (викладача), даючи змогу за короткий відрізок часу ознайомитися з тими моментами, які потребують корекції. Також це допомагає систематизувати документи організаторам змагань, головному судді та його помічникам. Переглядаючи цей комплекс можна знайти всі компоненти для проведення змагань на якісному рівні.

Інтерактивний методично-організаційний комплекс для процесу навчання спеціальним фізичним вправам і проведення змагань складається з таких складових:

- методика проведення занять з певного варіативного модулю програми;
- методичні та практичні рекомендації викладачам та студентам;
- регламент проведення змагань;
- офіційні правила гри;
- методичні вказівки та рекомендації суддям;
- методика організації змагань;
- допоміжні документи (протоколи, заявки, протести, календарі, звіт судді про проведення змагань, оголошення, грамоти, вітальні листівки, рейтинг команд);
- мультимедійний матеріал.

Мультимедіа є новою технологією, тобто сукупністю прийомів, методів, способів продуктування, обробки, зберігання й передавання аудіовізуальної інформації, заснованої на використанні компакт-дисків або Інтернет-джерел, електронних бібліотек.

Таким чином, студент чи фахівець з фізичного виховання, який має комп'ютер та інтерактивний методично-організаційний комплекс, може відтворювати одночасно кілька видів інформації різного характеру, що впливає на перспективи розвитку та форми сучасних процесів організації змагань та навчання. Також важливою особливістю комплексу та мультимедіа в цілому є інтерактивність, що і є інновацією в системі фізичного виховання.

5. Висновки

Отже, інноваційність навчальної роботи полягає в цілеспрямованому впровадженні в освітній процес нових технологій, які сприяють ефективному навчанню.

Як показали результати після запровадження інтерактивних методів, можна констатувати наступні зрушення: студенти набули культури дискусії; виробилося вміння приймати спільні рішення; поліпшилось уміння спілкуватися, доповідати. Загалом інтерактивне навчання дає змогу наблизити викладання до нового, особистісно-зорієнтованого рівня. Інтерактивні методи ні в якому разі не замінюють лекційні форми проведення занять, а

сприяють найкращому засвоєнню лекційного матеріалу, і, що особливо важливо, формують думку, ставлення, навички поведінки.

Кінцевий результат інноваційної діяльності, втілений у вигляді нового змісту, форми організації навчально-виховного процесу або вдосконаленого технічного засобу навчання, що використовується в практичній діяльності, а також у новому підході до соціальних послуг в освіті.

Отже, саме нові шляхи, засоби й раціональні методи, що використовуються в заняттях фізичного виховання і створені в процесі творчої співпраці викладачів та студентів, виокремлюємо як інноваційні (новітні) технології фізичного виховання, що надають перспективності у подальшому навчанні.

Література

1. Беспалько, В. П. Слагаемые педагогические технологии [Текст] / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 97 с.
2. Ермаков, С. С. Информационные аспекты инженерной психологии в приложении к решению задач взаимодействия спортсмена с техническими устройствами и инвентарем [Текст] / С. С. Ермаков // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2004. – № 19. – С. 100–101.
3. Лещенко, М. П. Щастя дитини – єдине щастя на землі: до проблеми педагогічної майстерності. Ч. 1 [Текст]: навч.-метод. посіб. / М. П. Лещенко. – К.: АСМІ, 2003. — 127 с.
4. Моляко, В. А. Стратегии решения новых задач в процессе творческой деятельности [Текст] / В. А. Моляко // Обдарована дитина. – 2002. – № 4. – С. 33–43.
5. Нісімчук, А. С. Сучасні педагогічні технології [Текст] / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. – К., 2000. – 368 с.
6. Самохин, В. Ф. Педагогические инновации в системе профессионального образования: цели и сущность [Текст] / В. Ф. Самохин, В. П. Чернопес // Инновации в образовании. – 2006. – № 6. – С. 4–9.
7. Даниленко, Л. І. Управління процесом здійснення інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти [Текст] / Л. І. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2003. – № 3. – С. 70–74.
8. Козина, Ж. Л. Индивидуализация подготовки спортсменов в игровых видах спорта: монография [Текст] / Ж. Л. Козина. – Харьков: “Точка”, 2009. – 396 с.
9. Козина, Ж. Л. Застосування інтерактивних технологій як універсальної методики індивідуалізації тренувального процесу в спортивних іграх [Текст] / Ж. Л. Козина // Теорія та методика фізичного виховання. – 2009. – № 1. – С. 45–50.
10. Полонский, В. М. Инновации в образовании (методологический анализ) [Текст] / В. М. Полонский // Инновации в образовании. – 2007. – № 2. – С. 4–14.
11. Пометун, О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання [Текст] / О. І. Пометун. – К., 2007. – 143 с.
12. Пометун, О. Інтерактивні технології навчання : теорія і практика [Текст] / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002. – 136 с.
13. Хуторской, А. В. Практикум по дидактике и современным методам обучения [Текст] / А. В. Хуторской. – СПб. : Питер, 2004. – 541 с.
14. Сайт Интернет “Мультимедиа технологии” [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.vidod.edu.ru/kidsart/scientific/487>
15. Гуревич, И. А. 1500 упражнений для моделирования круговой тренировки [Текст] /

И. А. Гуревич. – Минск : Высш. шк., 1980. – 256 с.

16. Короткова, М. В. Проведение игр и дискуссий на уроке истории [Текст] / М. В. Короткова. – М.: Владос-Пресс, 2001. – 172 с.

17. Войнар, Ю. О. Теория спорта – методология прогнозирования [Текст] / Ю. О. Войнар, С. Д. Бойченко, В. А. Барташ. – Минск : Харвест, 2001. – 320 с.

18. Волков, Л. В. Теория и методика юношеского спорта [Текст] / Л. В. Волков. – Киев : Олимпийская литература, 2002. – 294 с.

19. Сухомлинский, В. А. Сердце отдаю детям [Текст] / В. А. Сухомлинский. – К. : Радянська школа, 1972. – 157 с.

20. Терентьева, Н. М. Теория та методика фізичного виховання [Текст] / Н. М. Терентьева, М. А. Мамешина, І. П. Масляк. – Харків : ХДАФК, 2010. – 172 с.

21. Шиян, Б. М. Теория і методика фізичного виховання школярів. Ч. 1. [Текст] / Б. М. Шиян. – Тернопіль: Богдан, 2007. — 272 с.

References

1. Bepalko, V. P. (1989). Slagaemye pedagogicheskie tehnologii. Moskva, Pedagogika. 97.

2. Ermakov, S. S. (2004). Informatsionnye aspekty inzhenernoy psikhologii v prilozhenii k resheniyu zadach vzaimodeystviya sportsmena s tehnikeskimi ustroystvami i inventarem. Pedagogika, psikhologiya ta med.-biol. probl. fiz. vihovannya i sportu, 19, 100–101.

3. Leschenko, M. P. (2003). Schastya ditini – edine schastya na zemli: do problemi pedagogichnoyi maysternosti. Navch.-metod. posib. Kiyiv, ASMI, 1, 127.

4. Molyako, V. A. (2002). Strategii resheniya novyih zadach v protsesse tvorcheskoy deyatel'nosti. Obdarovana ditina, 4, 33–43.

5. Nisimchuk, A. S. (2000). Suchasni pedagogichni tehnologiyi. Kiyiv, 368.

6. Samohin, V. F. (2006). Pedagogicheskie innovatsii v

sisteme professionalnogo obrazovaniya: tseli i suschnost. Innovatsii v obrazovanii, 6, 4–9.

7. Danilenko, L. I. (2003). Upravlinnya protsesom zdiysnennya innovatsiynoyi diyalnosti v sistemi zagalnoyi serednoyi osviti. Pisiyadiplomna osvita v Ukrayini, 3, 70–74.

8. Kozina, Zh. L. (2009). Individualizatsiya podgotovki sportsmenov v igrovyyih vidah sporta: Monografiya. Harkov, Tochka, 396.

9. Kozina, Zh. L. (2009). Zastosuvannya interaktivnih tehnologiy yak universalnoyi metodiki individualizatsiyi trenuval'nogo protsesu v sportivnih igrakh. Teoriya ta metodika fizichnogo vihovannya, 1, 45–50.

10. Polonskiy, V. M. (2007). Innovatsii v obrazovanii (metodologicheskii analiz). Innovatsii v obrazovanii, 2, 4–14.

11. Pometun, O. I. (2007). Entsiklopediya interaktivnogo navchannya. Kiev, 143.

12. Pometun, O. (2002). Interaktivni tehnologiyi navchannya: teoriya i praktika. Kiyiv, 136.

13. Hutorskoy, A. V. (2004). Praktikum po didaktike i sovremennym metodam obucheniya. SPb., Piter, 541.

14. Sayt Internet “Multimedia tehnologii”. Available at: <http://www.vidod.edu.ru/kidsart/scientific/487>

15. Gurevich, I. A. (1980). 1500 uprazhneniy dlya modelirovaniya krugovoy trenirovki. Minsk, Vyssh. shk, 256.

16. Korotkova, M. V. (2001). Provedenie igr i diskussiy na uroke istorii. Moskva, Vlados-Press, 172.

17. Voynar, Yu. O. (2001). Teoriya sporta – metodologiya prognozirovaniya. Minsk, Harvest, 320.

18. Volkov, L. V. (2002). Teoriya i metodika yunosheskogo sporta. Kiev, Olimpiyskaya literatura, 294.

19. Suhomlinskiy, V. A. (1972). Serdtse otdayu detyam. Kiyiv, Radianska shkola, 157.

20. Terenteva, N. M. (2010). Teoriya ta metodika fizichnogo vihovannya. Harkiv, HDAFK, 172.

21. Shiyan, B. M. (2007). Teoriya i metodika fizichnogo vihovannya shkolyariv. Ternopil, Bogdan, 1, 272.

*Рекомендовано до публікації д-р педаг. наук Арзютов Г. М.
Дата надходження рукопису 30.09.2014*

Школа Олена Миколаївна, завідувач кафедру, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра фізичного виховання, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, пров. Ш. Руставелі, 7, м. Харків, Україна, 61001
E-mail: alesik1974@mail.ru

Грищенко Олександр Іванович, керівник фізичного виховання, кафедра фізичного виховання, Харківський патентно-комп'ютерний коледж, вул. Петровського, 18, м. Харків, Україна, 61002
E-mail: alesik1974@mail.ru

Грищенко Людмила Кузьмівна, заступник декана факультета фізичного виховання, кафедра фізичного виховання, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, пров. Ш. Руставелі, 7, м. Харків, Україна, 61001
E-mail: alesik1974@mail.ru